

ЗАПРОВАДЖЕННЯ ІНСТИТУТУ МАЛОЗНАЧНИХ СПРАВ У ЦИВІЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ

Кострич М. П.

*здобувач вищої освіти ступеня доктора філософії I курсу
кафедри цивільного та господарського права і процесу
факультету права та економіки*

Міжнародний гуманітарний університет

Науковий керівник: Діденко Л. В.

доктор юридичних наук, професор,

*в.о. завідувача кафедри цивільного та господарського права та процесу
факультету права та економіки*

Міжнародний гуманітарний університет

м. Одеса, Україна

3 жовтня 2017 року Верховна Рада України прийняла закон 2147 – VIII «Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів» внаслідок чого процесуальні кодекси були викладені у новій редакції, а позовне провадження у цивільному та господарському судочинстві було фактично розподілено на загальне та спрощене позовне провадження.

Запровадження законодавцем інституту малозначних справ та спрощеного позовного провадження було спрямоване на пришвидшення розгляду справ незначної складності, зменшення навантаження на суди першої та апеляційної інстанції внаслідок зменшення кількості процесуальних дій, які вчиняються судом та учасниками справи під час розгляду справи, а також з огляду на те, що лівова частина таких справ не може бути оскаржена до суду касаційної інстанції за виключенням випадків передбачених частиною 3 статті 389 Цивільного процесуального кодексу України, перелік яких є вичерпним.

Спрощене позовне провадження тісно пов'язане з категорією малозначних справ, оскільки воно частково створювалося з метою розгляду таких справ, однак їх не слід ототожнювати.

Характерною особливістю розгляду малозначних справ у порядку спрощеного провадження є більш стислі процесуальні строки розгляду справи та відсутність підготовчого засідання.

Частина 6 статті 19 Цивільного процесуального кодексу України в редакції від 15 грудня 2017 року передбачала, що малозначними справами є справи, у яких ціна позову не перевищує ста розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб, а також справи

незначної складності, визнані судом малозначними, крім справ, які підлягають розгляду лише за правилами загального позовного провадження, та справ, ціна позову в яких перевищує п'ятсот розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб.

Таким чином законодавець визначив категорію спорів які є малозначними в силу закону, та одночасно з цим надав суду першої інстанції дискреційні повноваження відносити до категорії малозначних справ справи незначної складності, у яких ціна позову становить від ста до п'ятисот прожиткових мінімумів для працездатних осіб та не відноситься до вичерпного переліку справ, які підлягають розгляду виключно у порядку загального позовного провадження.

Згодом Законом України № 460-IX від 15.01.2020 року «Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України щодо вдосконалення порядку розгляду судових справ» законодавець вніс зміни до частини 6 статті 19 Цивільного процесуального кодексу України розширивши категорію малозначних справ, зокрема, до категорії малозначних справ було віднесено також справи про стягнення аліментів, збільшення їх розміру, оплату додаткових витрат на дитину, стягнення неустойки (пені) за прострочення сплати аліментів, індексацію аліментів, зміну способу їх стягнення, якщо такі вимоги не пов'язані із встановленням чи оспорюванням батьківства (материнства); справи про розірвання шлюбу; справи про захист прав споживачів, ціна позову в яких не перевищує двохсот п'ятдесяти розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб. Окрім того, пункт 2 частини 6 статті 19 Цивільного процесуального кодексу було викладено у новій редакції та зменшено максимальний розмір ціни позову у малозначних справах з п'ятисот до двісті п'ятдесяти розмірів мінімального прожиткового мінімуму для працездатних громадян.

Загалом, можна стверджувати, що введення інституту малозначних справ та спрощеного позовного провадження в Цивільний процесуальний кодекс виправдало мету, яку ставив перед собою законодавець намагаючись зменшити навантаження на судову систему України, однак, не можна залишити поза увагою і недоліки запровадження такого інституту, а точніше недосконалість самих норм процесуального закону, які це регулюють, та необхідність їх конкретизації і доповнення.

По-перше, частина 6 статті 19 Цивільного процесуального кодексу містить зазначення, що до малозначних справ відносяться справи незначної складності, однак жодних ознак такого визначення у кодексі не міститься.

По-друге, критерії віднесення судом справ до переліку малозначних справ також не визначені кодексом. Законодавець фактично дає суду

право самостійно визначити чи є справа малозначною керуючись ціною позову та із врахуванням вичерпного переліку справ, які можуть бути розглянуті виключно у загальному позовному провадженні.

По-третє, очевидною помилкою при наданні суду дискреційних повноважень щодо визначення того чи є справа малозначною, є відсутність у процесуальному законі норми, яка б передбачала врахування майнового стану сторін справи та значення для них від результатів розгляду такої справи.

Можливість віднесення судом першої інстанції до категорії малозначних справ з ціною позову до 250 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб, що станом на сьогоднішній день становить більше ніж 600 тисяч гривень є грубою помилкою, оскільки у судах цивільної юрисдикції більша частина майнових спорів не перевищує вказану ціну позову, а вказана сума не може бути для пересічного громадянина «незначною».

У кінцевому результаті це призводить до того, що учасник справи позбавлений можливості оскаржити рішення суду, яке він вважає незаконним у касаційному порядку по тій причині, що стаття 389 Цивільного процесуального кодексу передбачає, що не підлягають касаційному оскарженню судові рішення у малозначних справах та у справах з ціною позову, що не перевищує двохсот п'ятдесяти розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб, крім випадків, якщо:

- касаційна скарга стосується питання права, яке має фундаментальне значення для формування єдиної правозастосовчої практики;

- особа, яка подає касаційну скаргу, відповідно до цього Кодексу позбавлена можливості спростувати обставини, встановлені оскарженим судовим рішенням, при розгляді іншої справи;

- справа становить значний суспільний інтерес або має виняткове значення для учасника справи, який подає касаційну скаргу;

- суд першої інстанції відніс справу до категорії малозначних помилково.

З огляду на вищевказані положення законодавства, остаточне рішення у більшості малозначних справ ухвалюється судом апеляційної інстанції без можливості оскарження такого рішення до Верховного Суду. Натомість суди апеляційної інстанції іноді бувають непослідовними під час вибору та застосування практики Верховного Суду та норм матеріального і процесуального права, що у свою чергу призводить до ухвалення судом однієї інстанції протилежних рішень за однакових обставин.

Враховуючи вищевказане, доцільно було б внести зміни до Цивільного процесуального кодексу, а саме, зменшити максимальний розмір ціни позову у малозначних справах з урахуванням фінансового стану населення, визначити чіткі критерії справ незначної складності та

визначити обов'язком суду при віднесенні справи до малозначної встановити майновий стан сторін та значення для них від результатів розгляду справи.

Література:

1. Цивільний процесуальний кодекс України: Закон України від 18.01.2004 1618-IV URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text>

2. Закон України «Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів» № 2147-VIII від 03.10.2017 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2147-19#Text>

3. Закон України «Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України щодо вдосконалення порядку розгляду судових справ» № 460-IX від 15.01.2020 року URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/460-20#Text>

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-266-4/13>

ПОШУК ТА РЯТУВАННЯ НА МОРІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Курій А. А.

*здобувач вищої освіти ступеня доктора філософії 4 курсу
заочної форми навчання спеціальності 293 – Міжнародне право
кафедри міжнародного права та порівняльного правознавства
факультету права та економіки*

Міжнародний гуманітарний університет

*Науковий керівник: **Бабін Б. В.***

*доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри міжнародного права
та порівняльного правознавства
факультету права та економіки*

Міжнародний гуманітарний університет

м. Одеса, Україна

Умови воєнного стану в Україні у значному ступеню впливають на усі правовідносини та інституції країни.